

Дяков С. І., кандидат педагогічних наук, заступник начальника кафедри інженерної техніки Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів)

ЗАХОДИ МІЖНАРОДНОГО ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті проведено аналіз впливу заходів міжнародного військового співробітництва України на професійну компетентність викладачів вищих військових навчальних закладів та запропоновано розглядати основні напрями цього виду співробітництва як перспективні форми індивідуального практичного навчання науково-педагогічних працівників з метою підвищення рівня їх професійної компетентності в умовах змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку Збройних Сил України.

Ключові слова: професійна компетентність, міжнародне військово-співробітництво, науково-педагогічні працівники.

В статті проведено аналіз впливу заходів міжнародного військового співробітництва України на професійну компетентність викладачів вищих військових навчальних закладів та запропоновано розглядати основні напрями цього виду співробітництва як перспективні форми індивідуального практичного навчання науково-педагогічних працівників з метою підвищення рівня їх професійної компетентності в умовах змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку Збройних Сил України.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, международное военное сотрудничество, научно-педагогические сотрудники.

Реформування та розвиток Збройних Сил України залежать від виконання ключових завдань як загальнодержавного масштабу, так і специфічних, пов'язаних із життєдіяльністю війська. Одним із таких масштабних завдань є проведення конструктивної, послідовної та виваженої зовнішньої політики, спрямованої на забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами та нормами міжнародного права [1].

На наш погляд, в умовах сьогодення військово-співробітництво є напрямом міжнародного співробітництва і спрямоване на розвиток Збройних Сил України, практичну підготовку військ (сил), досягнення спроможності виконувати спільні завдання зі збройними силами інших держав, реалізацію відповідних міжнародних договорів та програм.

У свою чергу входження України в Болонський процес, глобальна інформатизація суспільства вимагає радикальної модернізації системи вищої військової освіти. Відома формула "Освіта на все життя" замінюється новою – "Освіта крізь усе життя". Суспільство довіряє науково-педагогічному працівнику формування майбутнього нації, тому викладач, особливо військовий, сам повинен бути професіоналом, користуватись всебічною повагою та авторитетом.

Проте уже сьогодні виникають певні протиріччя між вимогами суспільства, його науково-технічним потенціалом та якістю педагогічної діяльності викладачів. Закономірно, що виникає нагальна необхідність суттєвого переосмислення системи роботи військових викладачів відповідно до вимог сьогодення, з урахуванням досвіду набутого у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) провідних країн світу.

Опитування досвідчених викладачів Академії сухопутних військ показує, що цього можливо досягти шляхом поглиблення міжнародного військового співробітництва, обміну досвідом науково-педагогічних працівників, впровадження у вітчизняну військову освіту найсучасніших технологій та інтерактивних методик навчання, що, на нашу думку, забезпечить високий рівень креативності, мобільності й професійної компетентності науково-педагогічного складу ВВНЗ України.

З цією метою, у статті проведено аналіз впливу заходів міжнародного військового співробітництва України на професійну компетентність викладачів ВВНЗ та визначено основні напрями цього виду співробітництва як форми індивідуального практичного навчання військових викладачів у майбутньому.

Аналіз досліджень пов'язаних з моделюванням, формуванням та підвищенням рівня професійної компетентності науково-педагогічних

працівників показує, що останнім часом цим питанням активно займаються як вітчизняні (В. Н. Введенський, В. В. Олійник, Л. І. Даниленко, Н. Н. Мурована), так і зарубіжні (І. Зимняя, Н. П. Меньшикова) вчені [2-6].

Праці цих науковців мають не лише теоретичне, але й практичне значення для вирішення наукових завдань нашого дослідження, однак не торкаються питань пов'язаних впливом заходів міжнародного військового співробітництва на професійну компетентність викладача ВВНЗ.

Тому, сьогодні виникла нагальна необхідність у проведенні аналізу впливу заходів міжнародного військового співробітництва України на рівень професійної компетентності викладачів ВВНЗ та визначення основних напрямів цього виду співробітництва як форм індивідуального практичного навчання науково-педагогічних працівників, обґрунтування та застосування нових педагогічних компонентів у ході їх професійної діяльності в умовах змін, що відбуваються на сучасному етапі розвитку ЗС України.

У сучасній педагогіці існують різні погляди щодо трактування компетентності педагога, на наш погляд найбільш прийнятним є таке трактування: „компетентність (від лат. *competens* – належний, здібний) – 1) міра відповідності знань, умінь і досвіду осіб певного соціально-фахового статусу реальному рівню складності виконуваних ними завдань і розв'язуваних проблем. На відміну від терміну "кваліфікація", включає, крім суто професійних знань і умінь, що характеризують кваліфікацію, такі якості, як ініціатива, співробітництво, здатність до роботи в групі, комунікативні здібності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати і використовувати інформацію”; 2) коло повноважень керуючого органу, посадової особи; питання, у межах яких мають право прийняття рішення”; „компетенція: (від лат. *competentia* – належність по праву) – 1) коло повноважень, прав і обов'язків конкретного державного органу; 2) коло питань, у якому ця посадова особа володіє знаннями, досвідом” [7].

Термінологічний аналіз привів нас до висновку, що поняття “компетенція” є похідним та дещо вужчим порівняно з поняттям “компетентність”. Поняття “компетенція” є соціально закріплений освітній результат, а “компетентність”

розглядається нами як оціночна категорія, що характеризує військового педагога як суб'єкта професійної діяльності, його здатність успішно виконувати свої педагогічні та управлінські повноваження.

Результати анкетування науково-педагогічного складу Академії сухопутних військ показали, що основними складовими професійної компетентності викладача вищого військового навчального закладу прийнято вважати: фундаментальні знання дисципліни з урахуванням сучасних підходів до її вивчення, тенденцій, наукових досліджень, розробок найактуальніших проблем, сучасних методик викладання; володіння методикою викладання навчальної дисципліни, постійний перегляд навчальних планів і програм, пристосування їх до сучасних потреб, вивчення інноваційних технологій навчання, їх застосування на практиці; володіння методологією наукового пошуку; мовна та іншомовна компетенції, які включають уміння довести свої думки стосовно визначеної проблеми не лише рідною, але й іноземною мовою; інформаційно-комп'ютерна компетенція, яка включає вміння, володіння та використання інформаційних джерел та комп'ютерної мережі на рівні користувача, а також навички аналізу, відбору та вмілого використання отриманої інформації; соціологічна компетенція, тобто уміння спілкуватись, знання проблем курсантів, ретельне вивчення їх середовища та системи функціонування ВВНЗ; правова компетенція – знання прав і обов'язків курсантів, регулювання можливих конфліктів у системі викладач-курсант тощо; вміння організувати заняття, планувати і контролювати самостійну та індивідуальну роботу, володіння методами контролю та перевірки виконання навчальних завдань; професійний ріст, постійне підвищення професійної компетентності, що досягається участю в методичних семінарах, наукових конференціях, відвідуванням курсів підвищення кваліфікації, науковим пошуком тощо.

Зазначені вище складові професійної компетентності військового викладача формуються у ході забезпечення науково-педагогічних працівників сукупністю сучасних передових знань, умінь та технологій, методів навчання, матеріально-технічних засобів, організаційних форм навчання, що є невід'ємними компонентами навчально-виховного процесу [8].

А тісні контакти із провідними військовими навчальними закладами світу, лідерами у своїй галузі, дають змогу досягти

і контролювати рівень професійної компетентності військового викладача. Усвідомлюючи всю важливість міжнародного військового співробітництва для розвитку навчального процесу, командування Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного приділяє значну увагу цьому напрямку, головною метою якого є підготовка кваліфікованих військових фахівців міжнародного рівня, офіцерів, здатних забезпечити високий рівень боєздатності української армії та національну безпеку держави.

З цієї метою в Академії з 2006 р. започатковано інтенсивний розвиток заходів міжнародного військового співробітництва. Сьогодні це співробітництво спрямоване на формування та підвищення рівня професійної компетентності науково-педагогічного складу та здійснюється відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 02.10.03 р. за № 1561-12, від 27.11.98 р. за № 1893 зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 19.07.06 р. за № 1000 та наказу Міністра оборони України від 23.08.06 р. за № 502 у наступних формах:

- встановлення та розвиток партнерських відносин із військовими навчальними закладами збройних сил зарубіжних держав (Академія „Вест Поінт” США, Академія „Сен-Сір Коеткідан” Французької Республіки, Вища офіцерська школа сухопутних військ імені генерала Тадеуша Костюшка Республіки Польща, під час таких візитів викладачі обмінюються педагогічним досвідом, знайомляться з історією, структурою ВВНЗ, процесом підготовки офіцерських кадрів, навчально-матеріальною та польовою базою, проводять „круглі столи” тощо;

- проходження науково-педагогічними і науковими працівниками, курсантами Академії навчання та стажування у навчальних закладах (спеціалізованих і мовних курсах) у провідних ВВНЗ світу;

- участь у міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, симпозиумах, засіданнях, „круглих столах”, брифінгах, виступах, виставках, презентаціях;

- участь у спільних (багатонаціональних) військових навчаннях (командно-штабних навчаннях, тренуваннях, комп’ютерних навчаннях, тощо);

- впровадження світового досвіду підготовки офіцерських кадрів в сучасних умовах (введення у навчально-виховний

процес програмного забезпечення імітаційного моделювання бойових дій „J-CATS”, „Follow Me” та „Battle Command”);

- співпраця з іноземними представниками щодо впровадження новітніх технологій навчання при підготовці військових спеціалістів (співробітництво з американськими компаніями „CUBIC” і „Alion Scienceand Technology”);

- залучення іноземних науково-педагогічних працівників до викладацької діяльності й забезпечення їх стажування у вітчизняних ВВНЗ;

- здійснення візитів науково-педагогічних працівників у складі делегацій за кордон з метою обміну педагогічним досвідом;

Ми розглядаємо вищезазначені заходи міжнародного військового співробітництва як основні форми індивідуального практичного навчання науково-педагогічного складу та підвищення рівня його професійної компетентності. Високі результати отримані під час проведення цих заходів підтверджують необхідність реалізації „Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО”, яка сьогодні є одним із практичних механізмів обміну досвідом між арміями держав-членів Альянсу та країн-партнерів. Завдяки цій програмі ВВНЗ вдалося підвищити рівень співробітництва за напрямками військової освіти та підготовки, управління, зв’язку та інформаційних систем, стандартизації, сумісності і логістики.

Саме тому командування Академії сухопутних військ послідовно реалізує стратегію відносин України з Альянсом у рамках імплементаційної програми Робочого плану Військового комітету Україна-НАТО, відповідно до якого в Академії щорічно проводяться „Дні НАТО” та конференції з метою підвищення рівня професійної компетентності науково-педагогічних працівників Академії сухопутних військ з питань військової структури та завдань НАТО на сучасному етапі розвитку, розуміння процесів та стану військового співробітництва Збройних Сил України та НАТО, ініціатив Альянсу, в яких беруть участь Збройні Сили України, а також удосконалення змісту навчальних програм із зазначеної тематики.

Враховуючи досвід набутий в Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, основними формами подальшого підвищення рівня професійної компетентності викладачів вітчизняних ВВНЗ у майбутньому можуть стати наступні

Питання педагогіки

напрями міжнародного військового співробітництва:

- апробація результатів роботи науково-педагогічних працівників у міжнародних конференціях, симпозіумах щодо вирішення проблем у військовій сфері, професійній підготовці військовослужбовців, з їх опублікуванням у наукових збірниках провідних закордонних ВВНЗ;
- започаткування у ВВНЗ спільних міжнародних наукових робіт, наприклад, на базі міжнародного центру миротворчості та безпеки під час міжнародних військових навчань;
- розширення обсягів навчання (зокрема, перепідготовки і підвищення кваліфікації) викладачів у закордонних ВВНЗ, вивчення можливості щодо підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів на курсах відповідних спеціальностей за кордоном з метою впровадження набутого досвіду та компетенції у навчально-виховний процес;

• розширення інформаційного забезпечення заходів міжнародного співробітництва шляхом проведення відеоконференцій, „круглих столів”, семінарів у режимі on-line із зарубіжними ВВНЗ з різноманітної сучасної проблематики підготовки майбутніх офіцерів тощо.

Таким чином, міжнародне військово-співробітництво є важливим напрямом діяльності вітчизняних ВВНЗ, який дозволяє узагальнити кращий передовий досвід підготовки офіцерських кадрів у різних країнах світу та впровадити його в систему вітчизняної вищої військової освіти з метою підвищення рівня професійної компетентності вітчизняних військових викладачів.

Література:

1. Указ Президента України від 01.03.12 р. № 167/2012 “Про затвердження Плану проведення в рамках військового співробітництва багатонаціональних навчань на території України за участю підрозділів Збройних Сил України та їх участі в багатонаціональних навчаннях поза межами України у 2012 році”
2. Введенський В.Н. Моделювання професійної компетентності педагога // Педагогіка. - 2003.— № 10. - С. 51-55.
3. Заніна Л.В., Меньшикова Н.П. Основи педагогічної майстерності / Серія «Підручники, навчальні посібники». - Ростов-на-Дону.: Фенікс, 2003.- 288 с.
4. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. Зимняя // Дайджест педагогічних ідей та технологій: Школа–парк.– 2003.–№ 4. – С. 18–23.
5. Олійник В.В., Даниленко Л.І. Професійне зростання педагогічних працівників: організаційно - педагогічний аспект // Методист. - 2003. - № 3.- С. 2-5.
6. Мурована Н.Н. Компетентність педагога як важлива умова його професійної діяльності : Методичний посібник / Н.Н. Мурована.—Севастополь : Рибзст, 2006. – 24 с.
7. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід
8. Біжан І. В. Організація навчально-виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі / І. В. Біжан [та ін.] : підручник. – Харків : ХВУ, 2001. – 410 с.

Diakov S. I., candidate of pedagogical sciences

MEASURES OF INTERNATIONAL MILITARY COOPERATION AS FORMS OF INCREASE OF LEVEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHER OF HIGHER MILITARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

In the article the analysis of researches related is conducted to the design, forming and increase of level of professional competence of scientifically-pedagogical workers of higher soldiery educational establishments. The basic constituents of professional competence of military teacher are specified.

The basic measures of international military cooperation of Ukraine are generalized, that come true on the modern stage of development of the home Armed Forces and their influence is certain on the level of professional competence of teachers of higher soldiery educational establishments. The modern measures of international military cooperation as forms of individual practical studies of scientifically-pedagogical workers are considered.

It is found out, that international military cooperation is important direction of activity of higher soldiery educational establishments, that allows to generalize the best front-rank experience of training of officer personals in the leading countries of the world and inculcate it in the system of home higher military education.

The perspective forms of further increase of level of professional competence of scientifically-pedagogical composition are offered in the conditions of changes that take place on the modern stage of development of the Armed Forces of Ukraine.

Keywords: professional competence, international military cooperation, scientific and pedagogical employees.